

lemmer, at man den Gang i grundtvigske Kredse saa ganske anderledes paa Sagen, end det ærede Medlem bilder sig ind, at man gjorde.

Hvis man vil høre, hvad man fra den nævnte Forsamlings Side stillede Forslag om, vil man let se, at de Synspunkter, som den Gang raadete i den grundtvigske Lejr, var totalt forskellige fra det, det ærede Medlem tror er det gammelgrundtvigske Syn paa Organisationsbestræbelserne. Man stillede 15 Punkter op, hvoraf man i det første fremhævede, at hvis man skal værne om Menighedens Ret og „fjerne Faren for et Kirkebrud“ — det lyder ganske, som vi taler om det i vore Dage — maa nødvendigvis de Menigheder, der skal organiseres, forblive fast om de af Herren indstiftede Sakramenter og Ordets Forkyndelse i Overensstemmelse med de Lutherske Beken-delsesskrifter. Derefter ønsker man Sognebaandet løst. Endvidere, at en ordineret Mand maa have Lov til at betjene med Ordet ogsaa udenfor sin Sognkreds. Der kommer derefter nogle andre Punkter, der er bekendt som Datidens Ønsker fra grundtvigsk Side, og saa hedder det i § 7: „For at en Menighed skal kunne have kirkelig Stemmeret i sine særegne og i Folkekirkens almindelige Anliggender udkræves, at den i Forbindelse med en Præst danner en organisk Enhed og som saadan besidder et kirkeligt Organ, hvorigennem den udtaler sig og bruger sin Ret; med andre Ord: den maa have sit Menighedsraad. Dog kan et saadant kun indføres ad Frivillighedens Vej.“ Der siges videre i § 8, og jeg vil ogsaa bede det ærede Medlem Hr. Povlsen bemærke, hvorledes man den Gang saa paa det fra grundtvigsk Side: „Den øverste kirkelige Bestyrelse bliver Kongen og Kultusministeren, understøttet af et Bispeaad af samtlige Landets kirkelig valgte Biskopper, eller i Tilfælde af, at Biskopperne ikke bliver kirkelig valgt, et Bispeaad, udvidet ved Valg af Landemoderne.“ Dette Bispeaad skal sammentræde raadgivende hvert andet Aar, det har Forslagsret og skal høres i alle kirkelige Sager. I § 9 hedder det, at „Biskopperne vælges indenfor hele Folkekirkens, Provsterne indenfor Provstiernes Omraade paa kirkelig Vis af vedkommende Stifts eller Provstis Præster og Menigheder under Forbehold af Regeringens Stadfæstelse.“ Det var det, som de Medlemmer, der sad i Folketingets Udvalg i 1860 ønskede at opretholde, hvorimod man fandt, at det Monradiske Forslag, naar det skulde gaa sammen med dette, indeholdt en Sammenblanding af

kirkeligt og borgerligt. Derfor forstaaer man meget vel, at man vedblivende fra den Side, ogsaa naar vi kommer ned til Kirkekommissionen af 1868, kan arbejde paa, hvad man vil kalde en Kirkeorganisation eller forfatning, naar den vel at mærke holdes paa positivt kristeligt Grundlag; derimod ønsker man ikke, at der skal arbejdes paa en Forfatning, der gaar ud paa at bygge paa det almindeligt borgerlige. Jeg vil derfor paastaa, at vi, der hævder det Standpunkt, som jeg har fremsat i mine Taler, handler i god og lige Linje med disse Grundtvigianeres fra den Tid og med det daværende Venstres Synspunkter. At Sofus Høgsbro og andre Venstremænd senere gik over til det Standpunkt, der nærmest repræsenteres af det ærede Medlem Hr. Povlsen, nemlig at man, saa vidt muligt, skal forbeholde alle Bestemmelser om Folkekirken til Rigsdagens Lovgivningsmyndighed alene, er en Sag for sig; men det ærede Medlem Hr. Borgbjerg vil ogsaa vide, hvilken Ravage det bevirkede indenfor den grundtvigske Lejr, og hvorledes man talte om, at Grundtvigianerne nu havde svigtet deres Standpunkt og var gaaet over til at lade Talmajestæten beherske de aandelige Omraader. Jeg tror derfor, det maa siges, at det ærede Medlem med Hensyn til sit historiske Synspunkt har været inde paa en urigtig Bane, og dette har altsaa ikke nogen Værd med Hensyn til Bedømmelse af Synspunkterne ved Lovgivningen nu.

I øvrigt maa jeg sige, at der var meget i det ærede Medlems Udtalelser, der fuldt ud har min Sympati; og ogsaa jeg vil mene, at hvis det viser sig, at disse Love, naar de gennemføres, vækker en stærk kirkelig Bevægelse, eller hvis der, som det ærede Medlem Hr. J. Jacobsen udtrykte sig, i Anledning af Kirkeskatten fremkommer et stærkt Røre, da er det muligt, at Tidspunktet er inde til, at vi maa tage Spørgsmaalet om Adskillelse mellem Stat og Kirke op. Jeg skal altid være villig til at forhandle om det. Jeg tror imidlertid ikke, der vil vise sig at være Ønske derom fra Menighedens Side, men det er jo muligt Sagen kan jo ogsaa komme frem fra den Lejr, der staaer udenfor Menigheden, og Kravet blive saa stærkt, at man maa tage Hensyn til det, og jeg skal da altid være villig til at forhandle derom. Jeg ser ikke nogen som helst Skade i Frikirken i og for sig, jeg har kun sagt, at den ideale Tilstand, som det ærede Medlem venter af en Adskillelse af Stat og Kirke, tror jeg ikke paa. Og naar det ærede Medlem mente, at min Henvi-sning til Forholdene, som de histo-